

Framsidan

Aktuellt magasin om biblioteksfrågor från Kultur i Väst | Nr 3 | 2014

Internationella utblickar

Bybibliotek i Brasilien drivs av frivilliga

**Det misstänkta folkbiblioteket
i kinesiska Chengdu**

Ett hjärta slår för staden

www.framsidan.net

Tummen upp för en partner i vardagen

Inför millennieskiftet 2000 antog FN en rad mätbara mål som skulle göra det bättre för världens fattiga. Att ha möjlighet att äta sig mätt, få gå i skolan, att öka jämställdheten mellan kvinnor och män och att stoppa barnadödligheten är några av målen som skall vara uppnådda år 2015. Det är ganska snart. På många områden hävdas att det skett stora framsteg, men målen är långt ifrån uppnådda. Nu förhandlar FN om nya utvecklingsmål för att förbättra människors liv som skall gälla perioden 2016 till 2030. Här har The International Federation of Library Associations and Institutions tagit ett stort steg och lanserade under årets Lyon-konferens första dag ”Lyon Declaration on Access to Information and Development”. Lyon-deklarationen uppmärksammar FN:s medlemsstater om att fri tillgång till information och kunskap för världens medborgare är nödvändig för att främja hållbar utveckling och ett demokratiskt samhälle. Att människor har tillgång till, kan förstå och använda information är en mänsklig rättighet. Det är här biblioteken kommer in. Bibliotek är demokratiska öppna institutioner som finns i nästan alla samhällen och drivs utan vinstintressen. Biblioteken kan erbjuda fri tillgång till information och kunskap och ge människor möjligheter.

– Det gäller att vi alla överallt positionerar biblioteken som människors partner i vardagen för fri tillgång till kunskap, både analog och digital. Och påminner om att verklig tillgång till information förutsätter att man förstår sammanhang och kan värdera och välja i floden av information. Det i sin tur förutsätter verklig läskunnighet, ända från början, säger Inga Lundén som är Sveriges representant i IFLA:s styrelse och som varit med och arbetat fram dokumentet. Or-

det information kan låta lite fyrkantigt, men för mig innebär det så mycket mer – det är möten, inspiration, lek, delaktighet, jämställdhet, kultur

IFLA är en stor organisation och kan verka hierarkisk och något bara för få invalda där en klick högt uppsatta biblioteksgurus frotterar sig med varandra. Men faktum är att IFLA gör mycket bra saker. Det är en organisation som arbetar strategiskt på hög nivå, som Lyon-deklarationen är ett uttryck för. Därmed påverkar IFLA också ledande politiker och beslutsfattare runt om i världen. IFLA:s biträdande generalsekreterare Stuart Hamilton var mycket tydlig.

– Vi måste övertyga medlemsstaterna om att detta är viktigt. När politiker från varje land sätter sig på ett flyg till New York för att diskutera millenniemålen, måste de själva beslutat att stödja rätten till information. Det är målet.

Dokumentet har redan undertecknats av 130 institutioner och organisationer, men det räcker självklart inte, fler måste till. Se till att den organisation du företräder skriver under Lyon-deklarationen. Har du kontakt med någon annan organisation, från till exempel media eller utbildning, så är det ännu bättre.

De olika kommittéerna inom IFLA gör ett bra arbete och lyfter viktiga biblioteksfrågor – det känns som årets seminarier generellt sett höll en hög nivå. IFLA talar om hur vi kan hantera massövervakning, yttrandefrihet, demokrati, literacitet, samarbete, medie- och informationskunnighet, allt utifrån en bibliotekskontext. Särskilda intressegrupper bildas som till exempel runt HBTQ-frågor. Många bra riktlinjer för biblioteksverksamhet är framtagna och nu finns

flera av dem översatta till svenska. Använd dem som hjälp i politikerdiskussioner och biblioteksplanarbete.

En av Västra Götalandsregionens utvecklingsstrategier inom kulturområdet är att öka internationaliseringen. Det handlar om att fördjupa kulturutbyte med andra regioner inom och utanför EU, det handlar om kunskapsutbyte och fortbildningsinsatser i samverkan med internationella partners. En IFLA-konferens är verkligen ett sätt att öka internationellt utbyte och få nya impulser. Här möts under några dagar 4 000 människor som representerar 120 olika länder och där alla har biblioteksutvecklingsfrågor som gemensam utgångspunkt – det är stort.

– IFLA är lilla FN, sa Jan Eliasson, vice generalsekreterare i FN, under konferensen som hölls i Göteborg 2010, ett Biblioteks-FN.

Det tycker jag är fint. Jag trycker gärna på ”gilla”knappen för IFLA.

Eva Fred
Biträdande länsbibliotekarie
Kultur i Väst

L'ACTE
DE LIVRES

Passé
ton livre !

ANNULÉ

du 18 JUILLET 2014

Passé ton livre !

IFLA
2014
LYON

International
Federation of
Library Associations
and Documentalists

Logo of IFLA

Lis-moi !
Prête-moi !

Tribal Information

Framsidan

Tidningen Framsidan ges ut av Kultur i Väst som är en förvaltning inom Västra Götalandsregionen. Framsidan ska främja biblioteksutveckling genom att ge kunskap, inspirera, problematisera samt skapa dialog och debatt kring bibliotek och aktuella biblioteksfrågor.

Ansvarig utgivare:
Fredrik Svedemyr

Redaktörer:
Helén Andersson
Fredrik Svedemyr

Redaktionsgrupp:
Helén Andersson
Fredrik Svedemyr
Kerstin Wockatz
Ulrica Wallin

Layout och bildhantering:
Kerstin Strömberg
Fredrik Svedemyr

Kontakt:
Framsidan
Kultur i Väst
405 44 Göteborg
Tel: 031-333 51 00
redaktionen@framsidan.net

Webbplats:
www.framsidan.net

Prenumeration och adressändring:
www.framsidan.net
prenumeration@framsidan.net

Omslagsillustration:
Sofia Wegraeus

Tryck:
Cela Grafiska
ISSN-nummer
1651-1271

Vid efterfrågan går det att få Framsidan inläst
Hör av dig till
lars.bred@kulturivast.se
tel: 031-333 51 88

Innehåll

Tummen upp för en partner i vardagen	2
Biträdande länsbibliotekarie Eva Fred Kultur i Väst lyfter IFLAs arbete	
Frivilliga krafter driver byns bibliotek	5
I den lilla brasilianska byn Barra Grande driver en sport- och kulturförening biblioteket	
Det livslånga lärandet	9
Om läsfrämjande, immigranter och urinvånare på bibliotek i Canberra, Australien	
Gränslös inspiration	12
På biblioteket i tjeckiska Liberec söker man ständigt inspiration och samarbete över gränserna	
Det misstänkta folkbiblioteket	15
Biblioteket i Chengdu trotsar föreställningarna om förfall	
Ett hjärta slår för staden	18
I Chicago är biblioteket en vital del av stadens utveckling	
Aktiva hyllor i Norge	20
Anne-Lena Westrum på Deichmanska biblioteket i Oslo svarar på frågor om Aktiva hyllor	
Det krävs två för att dansa	22
Svensk biblioteksförening i Kenya	
Landet runt för medieförsörjningen	24
Om medieförsörjning av mångspråkiga medier i Sverige	
Fokus på bibliotek	26
Bok och biblioteksmässan 2014 tar sikte på biblioteken	
Om jag hade ett bibliotek	27
Generalsekreteraren i Svenska Unescorådet Mats Djurberg betonar betydelsen av yttrande- och pressfrihet.	
Profilen – Larry Lempert	28
Nybliven pensionär	

Frivilliga krafter driver byns bibliotek

Solen har tagit sikte på horisonten när Daniele Soares dos Santos låser upp dörren till det blå huset. Ytterväggarna leker kurragömma med kvällsljuset, gömmer sig i skymningen. Väl inne studsar ljuset från nakna glödlampor mjukt mot gulmålade väggar. Ett varmt sken sprider sig.

Text och bild: Cia Hemming

Omkring tretusen donerade volymer trängs på bokhyllor av trä. Intill hyllan med barnböcker finns en läshörna med bord och bänk. Väggen invid blottar ett rustikt tegel och några inmurade gröna flaskor.

Fem kvällar i veckan finns hon här; den relativt nyanställda bibliotekarien. Först sköter hon några rutinemässiga uppgifter, sedan sätter hon sig vid utlåningsdisken för att betjäna både bybor och turister.

Det blå biblioteket finns i Barra Grande, en liten by i den nordligaste delen av halvön Marau i Bahia, Brasilien. Härifrån är det 18 nordliga mil till Salvador de Bahia och 12 sydliga till Ilheus. Och att ta sig till byn landvägen är en strävsam färd, för när asfalten tar slut är det fem mil kvar. Vägen blir bred och röd, gropig och dammig och vid regn förvandlas den till svärmanövrerad lera. Därför kommer de flesta turister till Barra Grande med motorbåt från grannstaden Camamu, medan de riktigt rika och famösa – Marau har blivit ett populärt tillhåll för politiker, kändisar och tv-personligheter – väljer helikopter eller privatplan.

Inverkan och medverkan

Uppemot sju tusen personer bor i Barra Grande och livet levs lagom lugnt. De flesta är kvarlevor från den tid då slaveri var vardag och har uppenbarligen sina forna rötter i Afrika. Sedan ett par decennier tillbaka finns

Tillgänglighet Att ta sig landvägen till Barra Grande, som ligger långt ut på halvön Marau, kan vara en strävsam färd i sig. De fem sista milen består av röd jordväg. Väderleken avgör i vilket skick väglaget är.

även ett nyare slag av inflyttning och grovt generaliserat rör det sig om två läger; de lokala som bor i enkla asketiska hus och så de nyinflyttade, ofta komna från stora städer i södra Brasilien.

De senare bygger ofta fina och flådiga hus vid havet, anställer folk från orten för att ta hand om hus och hem. När nyinflyttningen tog fart var det också många av de lokala som sålde sina små jordlotter för att sedan

ta anställning hos nybyggarna. Det är ingen ovanlighet att de nyinflyttade har en restaurang eller en pousada – ett värdshus – där de drar in gott med realer under högsäsong. För under sommarmånaderna – som infaller under Skandinavien vintermånader – fler-dubblas antalet boende och vid jul, nyår och karneval är det tjockt med turister.

Trots att byn sedan millennieskiftet vuxit så så det knakat är den ännu relativt liten och

Samlingsplats I Bahias byar tickar tiden långsamt. Fastän byns centrum på senare tid vuxit kraftigt har det småskaliga och pittoreska bevarats. Och det stora mangoträdet mitt i byn har blivit en naturlig samlingsplats.

pittoresk. Här finns varken post eller bank och att få tag i en dagstidning är inte att tänka på.

Under det stora mangoträdet mitt i byn har det installerats bänkar så att folk kan bli en del av kvälls atmosfären utan att behöva konsumera på restaurang. Flera kvällar i veckan hörs entoniga rytmer, klapp och sång från Associação Aquerês lilla kulturhus. Capoeira är ett starkt inslag i bahiansk kultur, så även i Barra Grande. Och vägg i vägg med capoeirasalen ligger biblioteket.

Gåvor och donationer

Associação Aquerê är en sport- och kulturförening som startades av frivilliga krafter för nio år sedan. Till en början fokuserades det främst på capoeira, men snart föddes även idén om ett eget bibliotek.

Eunice de Piero, Joel Luki Gedanken och Shaiane Paniago är tre av sju aktiva volontärssjälur som idag driver föreningen. Det är bara Daniele – bibliotekarien – som är anställd och lyfter lön.

Finanserna cirkulerar blygsamt. Mestadels tack vare föreningars och privatpersoners goda vilja, donationer och så en månatlig basar där de säljer kläder och saker de fått. Allt som finns i biblioteket, från hyllor, fläktar och kuddar till alla böcker och tidningar, har donerats av de som bor i byn och av turister. Även lokalen är gratis, eftersom kommunen låter den stå till föreningens förfogande och inte uppbär någon hyra. Men här finns alltid något som behöver fixas och förbättras, påpekar Eunice och berättar hur nästa projekt borde bli att öppna upp ett inbyggt fönster så att biblioteket får bättre luftcirkulation.

Enligt Joel är finansieringen det mest komplicerade. Uppskattningsvis 500 brasilianska realer – 1500 svenska kronor – är vad som behövs i månaden för att biblioteket ska hållas igång. Att kunna investera och köpa saker förblir en ofullbordad önskan.

Begränsad verksamhet

Shaiane Paniago, som är sekreterare i Asso-

Eidsjälur Joel Luki Gedanken och Eunice de Piero är två av sju aktiva och frivilliga som driver sport- och kulturföreningen Associação Aquerê. Föreningslivet och biblioteket finansieras helt och fullt med hjälp av gåvor och donationer.

ciação Aquerê, menar att föreningen ännu inte funnit sin identitet. Hon ser stor problematik i att verksamheten stannar av under turistsäsongen. Under de tre, fyra månader som högsäsongen pågår jobbar de flesta så mycket de orkar och hinner för att kunna dra in huvuddelen av sin årsinkomst, medan de som inte jobbar ofta reser bort. Det finns helt enkelt inte tid över för föreningen och dess aktiviteter.

Ett annat problematiskt faktum är att föreningens frivilliga ofta byts ut och har olika prioriteringar på vilken verksamhet som ska lyftas fram.

Att arrangera saker som alla i Barra Grande kan känna sig delaktiga i är en utmaning i sig, konstaterar Eunice. Ifjol gjorde fören-

ingen ett försök att bjuda in byborna till biblioteket, men få kände sig manade.

Shaiane tycker sig dock ha märkt av en positiv ändring sedan Daniele började jobba på biblioteket. Att en lokal tjej sitter vid utlåningsdisken sänker tröskeln och fler bahianer har börjat söka sig till bokhyllorna.

Det går inte att blunda för klasskillnaderna i Brasilien. Här finns en tydlig segregation folk och socioekonomiska grupper emellan och det är uppenbart att självkänslan hos slaveriets ättlingar kunde vara större. Känslan av mindervärde mindre.

Låg läskunnighet

I Barra Grande finns två kommunala skolor som tillsammans rymmer omkring tusen

Öppettider Biblioteket är öppet fem kvällar i veckan.

Litteraturintresse Litteratur är Shaiane Paniagos stora intresse och att kunna bidra till samhället med något konstruktivt genom litteratur och kultur känns värdefullt. En god vän lockade med henne i Associação Aquerê som hon nu fungerar som sekreterare för.

elever på upp till 14 år. Undervisningen går i treskift med lektioner förmiddag, eftermiddag eller kväll. Gymnasieskolan som är statlig rymmer 160 elever och så finns det cirka 120 elever mellan 7 och 10 år inskrivna vid byns Waldorfskola. Enligt Eunice slutar en stor del av barnen skolan redan vid 11 års ålder och många har stora lässvårigheter – en verklighet att ta i beaktande.

Hon berättar med glädje i rösten om Liuda, en ung kvinna på några och trettio, som övervann sin blyghet och som började med att läsa barnböcker. Snart avancerade hon till ungdomsböcker och med tiden har hon övergått till att läsa poesi. Och poesi visar sig vara populärt här, liksom böcker om självhjälp. Det kan Daniele intyga. Men visst lånar hon också ut en hel del romaner, medan turisterna vill ha guideböcker.

Investera och registrera

Att Associação Aquerê en dag ska kunna förverkliga egna projekt, köpa datorer och satsa mer på både barn och äldre är något Shaiane sätter högt på önskelistan. Det enda projekt de försökt driva var att läsa för barn en stund innan capoeiraträningen började i lokalen intill, men barnen var ofta uppspelta och exalterade då de skulle på capoeira och hade svårt att koncentrera sig. Och när högsäsongen tog vid tog högläsningen slut.

Kanske är det den egentliga utmaningen för Associação Aquerê och dess eldsjälur; att det inte finns någon kontinuitet. Efter varje högsång blir det omstart och nu i september kommer bokslutet för fjolåret att göras samtidigt som en ny direktion väljs. Därefter planerar de samlar ihop de papper och dokument som behövs för att äntligen kunna

registrera sig vid något av de federala ministerier som jobbar för kultur, utbildning och idrott.

Efter godkänd registrering kan mycket komma att ändras, främst gällande finanserna. I nuläget får de inga som helst bidrag från vare sig kommun, stat eller fonder, men som registrerad förening vid exempelvis kulturministeriet kan de tilldelas statliga medel för att bedriva konstnärliga och kulturella aktiviteter. Privata företag kan också få skatteavdrag när de donerar pengar eller går in som sponsor åt en registrerad förening som bevisligen inte drivs med lukrativa förtecken.

Det vore intressant, avslutar Shaiane, ifall någon kunde donera mer av sin tid och av sin arbetskraft. Det skulle säkert tillföra mer aktivitet i föreningen. ■

Det livslånga lärandet

I Australiens huvudstad Canberra finns nio folkbibliotek som alla lyder under paraplyet Libraries ACT, Australian Capital Territory. Framsidan lät journalisten Ulrika Eriksson, boende i Canberra, träffa Vanessa Little som är chef för Libraries ACT för att prata om bland annat läsfrämjande, immigranter och ursprungsfolk.

Text: Ulrika Eriksson. Bild: Libraries ACT

– Allt vårt arbete baseras på att vi ser oss själva som källa och kontaktperson för ett livslångt lärande i samhället, säger Vanessa Little och berättar att i Canberra är sextio procent av stadens 350 000 invånare medlemmar i Libraries ACT. I landets övriga delstater och territorium ligger medeltalet på runt femtio procent.

– Vi ligger inte högst, men vi ligger högt upp.

För att nå ännu fler målgrupper jobbar man i olika team där Libraries ACT bland annat har anställt personal med annan bakgrund än bibliotekarie.

– Vi har en advokat, en rättsmedicinsk psykolog, lärare och en konstnär på plats, berättar Vanessa. Vi har helt enkelt varit på jakt efter folk med intressanta perspektiv, och de som gillar att vara ute och nätverka gör det.

Två spår

I huvudsak delar Vanessa Little in arbetet som Canberras folkbibliotek utför i två kategorier. Den ena sidan handlar om att uppmärksamma läsande, litteratur och författare. Då bjuder de bland annat in till författarsamtal som är mycket populära bland Canberra-born, eller hittar på aktiviteter som lockar in både gamla och unga till bibliotekets lokaler. Det kan till exempel vara ett hälsoseminarium för de äldre eller en sång- och sagostund för barnen.

Folkbibliotek Biblioteket i förorten Gungahlin öppnade 2011.

– I många av våra aktiviteter knyter vi an till våra samlingar som besökaren senare kan låna.

Den andra delen av Libraries ACT:s arbete innebär att fånga upp de i samhället som inte kommer till biblioteken och som har skriv- och lässvårigheter. I en rapport från 2012 från Australian Bureau of Statistics (motsvarar SCB) ligger hälften av befolkningens skriv- och läskunskaper mycket

lågt. Hela fyrtiosju procent av australierna har blivit kategoriserade som funktionella analfabeter. I Canberra ligger den siffran på trettioen procent.

– Vi har under de senaste åren börjat lägga mer fokus på de trettioen procenten.

Samarbete

För att kunna nå de med läs- och skrivproblem håller Libraries ACT på att bygga upp

partnerskap med olika organisationer i Canberra.

– Vi sitter inte längre i biblioteken och väntar på att folk ska komma in. Nu ger vi oss ut i samhället för att försöka hitta de här människorna.

Att arbeta på ett mer utåtfokuserat sätt har Vanessa tagit med sig från sin förra tjänst där hon för sex år sedan arbetade i en av Melbournes förortskommuner, City of Humes, och var chef för kommunens sektor Learning Community.

– Det var en mycket fattig och missgynnad kommun. Vi bjöd in våra invånare till olika kurser som till exempel matlagning. Därefter kunde vi slussa dem vidare inom lärandets sfär. Vi gjorde allt vi kunde för att få in dem i en lärandets tankemiljö.

Vanessa menar att hon och kollegorna på Libraries ACT inte har alla svaren. Vad de däremot har är bibliotek fulla med personal och resurser.

– Frågor som vi ställer oss nu är: Hur kan vi använda våra partners? Hur ska vi knyta an till dem? Hur kan vi med hjälp av dem hitta de som har skriv- och lässvårigheter och hur kan vi hjälpa dem när vi väl har hittat dem?

Partnerskapsprojektet i Canberra har varit igång i fyra år men ligger fortfarande på planeringsstadiet.

– Vi måste först bygga upp ett förtroende mot de som är kritiska, och därefter kan vi forma vårt projekt.

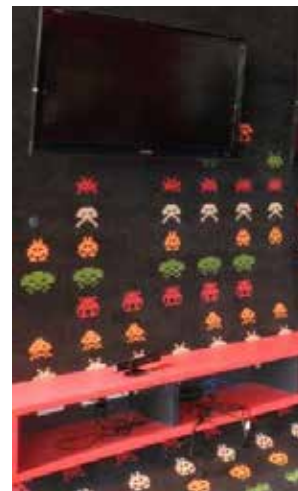
Män och läsning

Libraries ACT har olika arbetsområden med diverse fokusgrupper som aboriginer, barn, pensionärer och funktionsnedsatta. Män som ett eget område har de dock inte. I Canberra är männen, eller först pojkbarna, medlemmar i biblioteken fram tills de slutar skolan, därefter försvinner de. De kommer tillbaka när de har fått barn, sedan försvinner de igen och återkommer när de blivit pensionärer. Det är mönstret.

– I Canberra ligger vi bättre till för att männen har en högre utbildningsnivå jäm-

Internet Biblioteket i Gungahlin erbjuder internetuppkopplad språkundervisning.

fört med många andra platser, men de är ändå lite av ett problem för oss, konstaterar Vanessa.

Andra språk

När det kommer till Libraries ACT arbete med immigranter var det tidigare ambassaderna som stod för inflyttningen av olika språkgrupper. De senaste åren har Canberra börjat se en större tillväxt från afrikanska länder, Kina, Sri Lanka och Bangladesh.

– Från vissa av de afrikanska länderna är det svårt för oss att få tillgång till läsmaterial eftersom landet är i krig eller lider av svält, säger Vanessa.

– Vi har däremot inga problem att hitta material på mandarin. Där är det snarare svårare för oss att hänga med.

Till Gungahlin, som är en av Canberras nyare förorter, flyttar flertalet immigranter och därför har Libraries ACT försökt att anpassa biblioteket till en multikulturell plats.

– När det nya biblioteket i Gungahlin öppnade år 2011 hade vi på öppningsdagen en hel rad med lankesiska dvd. Alla lånades ut inom några timmar, berättar Vanessa.

I det nya biblioteket finns det också fiberbroadband, som håller på att rullas ut runt om i landet, och en så kallad digital hub, ett

digitalt rum.

– Där lär vi ut hur man använder internet och hur ett högkvalitativt bredband fungerar, säger Vanessa och berättar att tack vare deras snabba bredband kan biblioteket även hjälpa till med språkundervisning. I samarbete med motsvarigheten till SFI i Australien, erbjuder Gungahlins bibliotek uppkoppling till engelskaundervisning som ges på annan ort och immigranten i Canberra kan koppla upp sig till en klass där alla talar samma modersmål.

– Förr gick man till en klass med olika språkgrupper. Med internetuppkopplingen pratar alla samma språk i klassen. Det är fantastiskt bra.

Ursprungsfolk

Australiens aboriginer utgör landets ursprungsfolk och är ungefär två procent av landets medborgare. Arbetslösheten bland aboriginerna är mycket hög, främst på grund av bristande utbildning. En av Libraries ACT fokusgrupper, arbetsområde, handlar om bibliotekens arbete med ursprungsfolk i staden där en deltidsanställd jobbar med bara fokus på detta.

– Fiona gör ett fantastiskt jobb och har byggt upp ett förtroende bland aboriginerna

i Canberra, säger Vanessa. I Canberra tillhör det lokala ursprungsfolket Ngunnawalgruppen, men sedan kommer det många från andra delar av landet och även Torressundöbor för att jobba på någon statlig myndighet. Därför håller Libraries ACT på att forma en ny referensgrupp som inkluderar de lokala, inflyttade aboriginerna och Torressundöborna.

– Tanken är att referensgruppen ska ge oss råd om vad vi bör ha i vår samling och vad vi borde göra oss av med och vilka program och aktiviteter vi ska driva och genomföra.

Libraries ACT har även stor hjälp av att AIATSIS, Australian Institute of Aboriginal and Torres Strait Islander Studies, finns på plats i Canberra.

– Vi följer deras protokoll om hur vi ska sköta våra tjänster så att vi respekterar de aboriginska och Torressundöarnas kulturer. Att vi till exempel inte ställer ut saker som är heliga för dem, förklarar Vanessa.

AIATSIS har också varit aktiva med att dra in Libraries ACT i projektet “Bringing them home”, där samtliga bibliotek runt om i Australien har klubbat igenom att de ska ha varit delaktiga under det gångna året.

– Projektet är i gång och om vi har material som kommer att hjälpa någon att hitta sin familj då gör vi materialet tillgängligt kostnadsfritt. Låt säga om någon från ett ursprungsfolk i norra Australien finner att Canberras kulturarbetsbibliotek har något i sin arvssamling Heritage collection, som kommer att hjälpa dem att hitta sin familj eller hjälpa dem att identifiera vilken familj de tillhör, då kopierar eller scannar bibliotekarien in allt detta gratis och sänder det till dem.

– Vi inser att vi behöver göra mycket mer för och tillsammans med våra ursprungsfolk. Men vi är på god väg. Aboriginer vill först bygga upp ett förhållande och förtroende. Det har Fiona lyckats med. Nu kan vi använda oss av det förtroendet och förhållandet för att göra fler saker tillsammans, säger Vanessa Little. ■

Kort och gott

Konferensdags

Uppstickaren Conductive återkommer i januari med ännu en bibliotekskonferens under rubriken Framtidens bibliotek. Den här gången blir det ett visst fokus på skolbibliotek, men också föreläsningar som berör folkbibliotek där framtiden ligger i fokus. Bland annat kommer en barnbibliotekarie och en förmedlings- och kommunikationskonsult från Randers bibliotek på Jylland att berätta om läsfrämjande insatser och hur du kan marknadsföra ditt bibliotek.

Medborgarvecka

För första gången någonsin arrangerar det nationella Digidelnätverket en medborgarvecka med fokus på e-tjänster och digital delaktighet. Ett syfte med veckan är att särskilt visa offentliga e-tjänster från myndigheter och nätverkets förhoppning är att myndigheter av olika slag ska engagera sig och aktivt marknadsföra och visa sina e-tjänster, gärna på bibliotek.

Den nationella kampanjen Medborgarveckan går av stapeln 6-12 oktober och regeringens har bidragit med 250 000 kronor.

MIK-satsning

I en gemensam satsning erbjuder nu Statens medieråd och Svensk biblioteksförening fortbildning för bibliotekarier i medie- och informationskunnighet. Satsningen innebär att bibliotekarier får tillgång till ett digitalt utbildningspaket med verktyg och material anpassat för att sprida MIK bland besökarna. Navet i satsningen är MIK-rummet, en faktabank och pedagogisk resurs som tagits fram i ett samarbete mellan Statens medieråd, Svensk biblioteksförening, UR och Konsumentverket.

Fakta

ACT är förkortningen för Australian Capital Territory och är det lilla territoriet som omfattar huvudstaden Canberra.

Under paraplyet Libraries ACT ingår Canberras nio folkbibliotek och ett kulturarbetsbibliotek, Heritage Library, med 96 anställda. Som låntagare tecknar man ett medlemskap i Libraries ACT. Det är gratis och medlemskortet blir lånekortet.

Under 2012-2013 hade Canberrabiblioteken tillsammans 1,9 miljoner besökare. Som en del av de mest utlånade böckerna under de senaste åtta åren ingår Stieg Larssons Millennium-serien.

LÄS OM BIBLIOTEK I AUSTRALIEN:

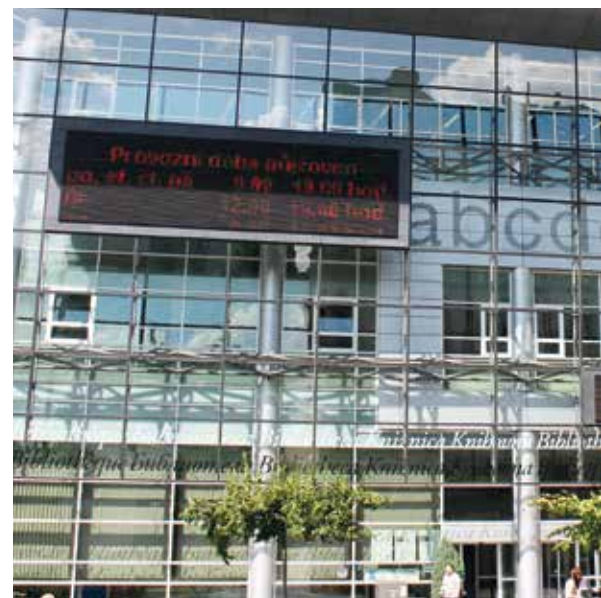
Libraries ACT

www.library.act.gov.au

Gränslös inspiration

Biblioteken tar in omvärlden och ibland når omvärlden biblioteken. Inte minst i samband med olika projekt. För ett antal år sedan var bibliotekarier från Tjeckien i Göteborg för att utveckla sitt arbete med mångkulturella frågor och lärande. Nu har en del saker förändrats. Men erfarenheter från projektet är fortfarande en del av verksamheten på biblioteket i tjeckiska Liberec. Och arbetet med att skapa internationella kontakter går vidare.

Text: Fredrik Svedemyr

Inspiration Biblioteket i tjeckiska Liberec är ett kombinerat folk- och forskningsbibliotek. Att knyta olika internationella kontakter är ett sätt att utveckla bibliotekets verksamhet i Göteborg på ett studiebesök. En del av den inspiration man hämtade hem lever kvar.

I början av hösten 2009 var ett antal bibliotekarier från olika delar av Europa på besök i Göteborg. Det var en del av EU:s program för vuxnas lärande Grundtvig, och Kortedala bibliotek stod som värd för delegationen. Under några dagar fick ett dussin representanter från sju olika länder en inblick i lärande i en mångkulturell vardag.

– Jag kommer ihåg bokmässan som var samtidigt. Den är större än den vi har i Prag. Vi hamnade på samma plan som två tjeck-

iska författare Jaroslav Rudis och Jachym Topol, skrattar Blanka Konvalinková, bibliotekarie på biblioteket i Liberec nordost om Prag.

En plats på vägen

Liberec är en stad nära gränsen till både Polen och Tyskland. Den uppstod ursprungligen som ett rastställe längs medeltida handelsvägar. Genom historien växte det från ett rastställe och så småningom marknadsplats,

till dagens stad med strax under hundra tusen invånare. Under tidigt 1900-tal etablerade sig textilindustrin i staden vilket har satt sin prägel på delar av arkitekturen. 1759 byggdes ett bibliotek till prost P. Anton Kopsch och 1846 byggdes det första offentliga rummet för att låna böcker. Dagens biblioteket i Liberec är ett kombinerat forsknings- och folkbibliotek, som invigdes 2000 och öppnades för allmänheten året därpå. Det är ett nav för information, kunskap och forskning i hela

regionen, inte minst forskning som är relaterad till textil och glas. Men det är naturligtvis också en plats för kultur och möten.

Förändring

Under dagarna i Göteborg besökte delegationen bland annat en introduktionsskola för nyanlända i Bergsjön. Personalen på Kortedala bibliotek delade också med sig av sina erfarenheter kring lärande för vuxna. Inblickar som gav både idéer och inspiration till arbetet hemma i Liberec.

– Vi utvecklade vår programverksamhet för olika minoriteter, äldre och personer

ksamhet. För ett antal år sedan var bibliotekarierna från

med någon form av funktionsnedsättning, berättar Blanka Konvalinková vidare.

Arbetet med mångkulturella frågor har förändrats något sedan besöket i Sverige. I dag finns det ett speciellt center som jobbar med interkulturalitet i Liberec. De har ett samarbete med biblioteket, men samtidigt har en del av det arbete som tidigare skedde på bibliotek förflyttats till centret.

– Bland annat har de olika typer av kulturella arrangemang. Vi är inte lika aktiva på

biblioteket idag som vi var tidigare. Vi köper in media på andra språk och vi jobbar bland annat med att erbjuda gratiskurser i tjeckiska för personer som bor här i Liberec och har andra modersmål än tjeckiska, säger Blanka.

Viktiga kontakter

Precis som i andra delar av biblioteksvärlden och med andra arbetsområden, så varierar engagemanget kring mångkulturella frågor. Blanka beskriver att en del bibliotek jobbar väldigt aktivt och andra mindre.

– Även om det inte är lika mycket nu, så tycker jag vi är aktiva. Förutom våra språkkurser och medier på andra språk, samarbetar vi med olika ambassader och gör utställningar. Nu har vi haft utställningar i samarbete med norska, slovenska, franska och ungerska ambassaden. Vi vill visa andra kulturer på biblioteket, säger Blanka.

Genom åren har biblioteket i Liberec också jobbat vidare med att knyta internationella kontakter i biblioteksvärlden. Bland annat har man med jämna mellanrum möten med kollegor i Polen och tyska Sachsen.

– Vi träffar våra grannar en gång i månaden och pratar om olika frågor och planerar sådant som utställningar, konferenser och litterära vandringar, berättar Blanka vidare.

Under 2010-2011 fördjupade också biblioteket sina internationella kontakter med Tyskland, Polen, Spanien och Grekland. Personal från bibliotek i de olika länderna har varit på studiebesök i respektive land och utväxlat såväl erfarenheter som kunskap. Fram till november i år är också biblioteket i Liberec en del av ett Europeiskt biblioteksprojekt tillsammans med bland andra universitetsbibliotek i Sachsen. Nu i september startar ytterligare ett gränsöverskridande projekt kring jämställdhet med polska kollegor.

– Vi behöver mer samarbete med bibliotek i andra länder för att utveckla vårt eget bibliotek. Vi får nya kontakter och lär oss om både kultur och hur vi kan utveckla biblioteket. Det är viktigt för alla bibliotek, säger Blanka Konvalinková. ■

Kort och gott

En resa för biblioteksutveckling

I oktober reser ett tiotal bibliotekschefer från Västra Götaland till Birmingham, där huvudnumret är en visning av det nya biblioteket. Biblioteket är en jättelik ikonbyggnad som invigdes den 3 september 2013. Satsningen, som kostade 189 miljoner pund står i stark kontrast till de senaste årens drastiska nedskärningar av bibliotekssektorn i Storbritannien. Biblioteket är beläget i de centralare delarna av Birmingham och bildar tillsammans med den kända teatern Birmingham Repertory Theatre (The REP) ett nytt kulturcentrum.

– Samlingarna är omfattande av såväl böcker som musik, film, fotografier och verksamheten ambitiös. Vi tror det blir ett inspirerande och tankeväckande besök, säger Örjan Hellström, konsulent på Kultur i Väst.

Studieresan är ett led i en tidigare satsning från Kultur i Väst där fokus ligger på att stötta bibliotekschefer i deras ledande roll och samtidigt främja biblioteksutvecklingen i regionen.

Internationell Bokmessa

Den 23 – 25 april är det dags för den tredje upplagan av Botkyrka Internationella Bokmessa. Det är bibliotek Botkyrka som bjuder in till tre dagar med fokus på litteratur och berättelser från hela världen, översättning, bibliotek och pedagogik. Det utlovas samtal om poetiska uppror, mänskliga rättigheter, makt, drömmar, litterära flykter och exil. Årets tema och detaljerat program kommer att avslöjas på Bokmässan i Göteborg den 25 september.

INSPIRATION & FORTBILDNING

litteratur, bibliotek & samhälle ht 2014

Kostnadsfritt om inget annat anges

oktober

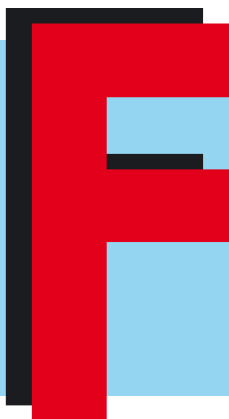
1–2/10	Webben 2014 (IT-pedagogen) 1 dag / 1 100 kr, 2 dgr / 2 000	Göteborg
8/10	Skoldag: Läsning, lärande och kunskap? 500 kr	Göteborg
15/10	Praktisk genomgång av Legimus	Göteborg

november

3/11	Piccolo – Film och bok för små barn	Göteborg
14/11	Närproducerat – Författardag, barn och unga	Göteborg
27/11	Knacka på! Så kan vi göra små barn delaktiga	Borås
28/11	Författardag för vuxna	Göteborg

december

3/12	Vad har ni för plan? En dag om arbete med kultur- biblioteks och barn- och ungaplaner	Göteborg
17/12	Om den nya bibliotekslagen och Kulturrådets nationella strategi för läsfrämjande	Göteborg

Internationell kongress i franska Lyon

I slutet av augusti hade IFLA sin stora internationella kongress i franska Lyon. Deltagare från olika delar av världen var på plats. Kerstin Wockatz från Kultur i Väst var en av deltagarna. I raden av alla officiella studiebesök och föreläsningar gjorde hon en egen liten avstickare. Läs hennes betraktelse från Bibliothèque de la Part-Dieu på vår webb.

Läs mer på framsidan.net

Det misstänkta folkbiblioteket

I kinesiska Chengdu finns det en föreställning om ett folkbibliotek som vittrar sönder i den fuktiga luften. Vissa tycks nästan hysa en misstänksamhet och säger att det är ett ruffigt och slitet ställe. Ett ställe som inte är värt ett besök. Men Karin Eggert valde att trotsa misstankarna och föreställningarna. Hon mötte en helt annan verklighet.

Text och bild: Karin Eggert

Chengdu är en huvudstad med nära 14 miljoner invånare i den kinesiska provinsen Sichuan. På senare år har den blivit bekant för en del svenskar eftersom Volvo startat sin första kinesiska fabrik här.

De flesta jag träffar jobbar inom kulturbranschen, men ingen av dem har varit på stadens folkbibliotek eller på något annat folkbibliotek över huvud taget. Samtliga föreslår att jag istället borde åka till något av universitetsbiblioteken som de alla besökt frekvent och kan gå i god för. Jag får ta del av deras misstankar om att folkbiblioteket förmodligen är ett ruffigt och slitet ställe. Med tanke på att den fuktiga luften i Chengdu gör att hus vittrar sönder i en faslig fart och är rivningsfärdiga efter tjugo år, låter det som ett rimligt antagande. Jag får också höra en del underliga föreställningar om vad som försiggår på Chengdus folkbibliotek. Exempelvis att biblioteket i första hand sysslar med gymnastik och läsläsning för skolbarn eller att det är stränga bestämmelser över vilka besökare som får låna vilka böcker. Många tror sig också veta att biblioteket är en ödslig plats eftersom den växande medelklassen köper sina egna böcker.

Framtidshopp

Vad som sedan möter mig är något mycket bättre. Biblioteket är ett modernt fem våningar högt bibliotek med omfattande programverksamhet, med allt från legobyggen till litteraturdiskussioner. Ungefär hälften av alla lån är e-medier. Statistiken för biblioteket går ständigt upp. Chengdubiblioteket har i dag 4 000 besökare per dag, ungefär som Göteborgs stadsbibliotek innan ombyggnaden och stängningen 2011. Antalet utlån förra året var 2,3 miljoner, vilket är ungefär en miljon fler än vad stadsbiblioteket i Göteborg brukar ha. Men å andra sidan är folkbiblioteken i Kina bara i början av en nationell satsning och det intressanta är kanske hur det ser ut om 10 eller 50 år.

Regeringens satsning har inneburit att man organiserat de tidigare ganska självständiga folkbiblioteken i en gemensam organi-

Dyrgripar Biblioteket i Chengdu har ett nationellt ansvar för historiska böcker. De äldsta böckerna som är från 1927. En av dem är Mao Tsetungs Rapport om en undersökning av bonderörelsen i Hunan från 1927. De flesta besökare har man kvar kortkatalogen, eftersom de föredrar den framför den moderna tekniken. På barnavdelningen är låneapparat eller med hjälp av personal kan man välja. Men de flesta barn väljer att låna själv. Barnavdelningen övriga besökare har man valt att ha barnavdelningen på nedervåningen

sation. Det är en hierarkisk sammanslutning på fyra nivåer som toppas av det Nationella biblioteket. På andra nivån kommer provinsbiblioteken. Tredje nivån är stadsbiblioteken, där Chengdu stadsbibliotek ingår och längst ner finns småstadsbiblioteken. Chengdu stadsbibliotek har i sin tur 73 bibliotek under sig. Det är skolbibliotek, kvartersbibliotek, fängelsebibliotek och ett bibliotek för stadens administrativa kontor. Bibliotekens budget regleras efter en strikt utvärdering där man ska nå upp till en viss standard för att få en viss summa pengar. 2009 hade biblioteket en budget på 5 miljoner yuan och i år är deras budget 8 miljoner yuan. Jag får inte riktigt klart för mig vilka kriterier som ingår

i utvärderingen mer än att antalet besökare är ett viktigt mätinstrument.

Kanske är det också därför som e-bokslånen görs på biblioteken. I entrén till biblioteket och på en del andra ställen finns två meter höga apparater som erbjuder e-bokslån till telefonerna genom qr-koder. I fönstret till dessa apparater dyker ständigt bokomslag upp och jag tänker att en fördel med den här e-bokslåningen måste vara möjligheten till exponering av litteratur. Så gott som all litteratur på Chengdu biblioteket finns att låna digitalt enligt Xiao Ping, biträdande chef. Han berättar att det brukar vara ungefär 300 program på biblioteket under ett år och att alla är fullsatta.

Qingdynastin (1646-1911). En del dyrgripar finns i monter. Vårare på den här avdelningen är äldre och för deras skull är det dock tvärtom. Om man vill låna själv med hjälp av personalen är en livlig plats med mycket ljud. För att inte störa

bibliotek är bara 110 barnbibliotek och det är för lite tycker han.

Med svenska ögon

Men vad är det jag ser under min rundvandring på biblioteket som skiljer sig från vad vi har i Sverige? Skillnaderna i de tekniska lösningarna kanske? Att varje läsesal har en apparat som erbjuder varm- och kallvatten? Folk som sitter och sover lite här och där? Audiosalen med datorer som gör det möjligt att titta på film eller lyssna på musik? Rummet inrett enkom för att besökarna ska kunna byta böcker med varandra? Apparaten på barnavdelningen som tar bort alla bakterier från böckerna i fall man tycker de är för skitiga? Att biblioteken medverkar i en omfattande litteraturinriktad rehabilitering för interner? Eller att den utländska avdelningen innehåller digra samlingar av engelsk och tysk litteratur, men inga andra språk? Talboksavdelningen, som ser lite eftersatt ut? Detta ursäktas med att samarbetet med några institutioner för att förse de synskadade med talböcker inte riktigt fungerar. Dyslexi verkar vara ett okänt begrepp. Det mesta tycks med vissa nyanser vara sådant som är en del av vardagen på ett genomsnittligt svenskt folkbibliotek.

Jag frågar hur en vanlig arbetsdag ser ut för en bibliotekarie. Det jag får veta är att biblioteket har öppet mellan 9-21 alla dagar i veckan och att bibliotekspersonalen arbetar i tvåskift. De flesta har bara yttre tjänst, men de som planerar program har inre tjänst. I en av informationsdiskarna sitter Min Min Wang som är en av alla volontärer som hjälper till att ge besökarna service. Av de 150 som arbetar på biblioteket är 70 volontärer, på plats på grund av arbetsmarknadsåtgärder.

Man har ett nära samarbete med Goetheinstitutet i Tyskland dit flera av bibliotekarierna åkt för att utbilda sig. I september varje år kommer tyskarna till Chengdu och utbildar personalen på plats. Satsningen på folkbiblioteken i Kina har också inneburit möten och utbildningar på nationell nivå.

Censurens Kina

Kina är ingen demokrati, vilket bland annat innebär censurlagar som reglerar bokutgivningen. Censuren fungerar i efterhand. Ett verk granskas inte innan det blir utgivet, men kan förbjudas. Ett känt exempel är den numera i Tyskland filmatiserade romanen Shang hai baby av Wei Hui som censurerades för att den ansågs för dekadent.

Någon beskrev censuren i Kina som en ventil som man låter pysa lite, för att trycket inte ska bli för stort, men att vad som krävs för att bli censurerad kan variera. Medveten om censurlagarna påverkar så klart hela litteraturbranschen, från förläggares val till författarnas kreativa processer. En ganska allmän uppfattning är att censuren fungerar främst genom författarnas självcensur.

De ämnen som främst är förbjudna att skriva om är, enligt min källa, pornografi, ockupationen av Tibet och Taiwans självständighet. Ämnen som det aldrig skrivs om i barnlitteraturen varför den aldrig brukar censureras. Den inhemska barnlitteraturen är däremot inte särskilt framstående och trots att jag letar hittar jag nästan inget av den vare sig på biblioteket eller i bokhandlar. Vad som finns är översatt barnlitteratur, av samma författare som barn i Sverige läser, exempelvis Di Camillo, Jeff Kinney, men också klassiker av Astrid Lindgren, Road Dahl och Mark Twain.

Ett demokratiskt frö

Vilka böcker som köps in på Chengdus bibliotek bestäms av en speciell inköpsgrupp. Varje år inbjuder man också besökarna till ett möte där det kan föreslå medieinköp. Det brukar vara fullt av folk och livliga diskussioner. Besökarnas synpunkter är väldigt viktiga för utvecklingen av biblioteket och inkommet i bibliotekets synpunktslåda diskuteras varje dag säger Xiao Ping. Det gör biblioteket inte bara till en plats för böcker och programverksamhet, utan det skulle också kunna vara ett frö för en demokratisk utveckling. Låt oss hoppas det. ■

För och av barn

Programmet är uppdelat i tre teman; litteraturdiskussioner, föreläsningar och barnaktiviteter. I bibliotekets programverksamhet för barn finns förutom legobygge exempelvis hantverk, läsarcirklar, introduktion till kinesisk kultur, minnesträning, historieberättande och läsa serier. Varje sommar jobbar 50 mellanstadiebarn som volontärer på biblioteket. Om några år ska det fem våningar höga och 20 000 m2 stora biblioteket flytta till större lokaler och få ytterligare 10 000 m2. Den nuvarande byggnaden ska göras om till ett barn- och ungdomsbibliotek. Barnverksamheten på biblioteken är otillräcklig menar Xiao Ping. Av Kinas 6 000

Ett hjärta slår för staden

En gång i tiden kunde chicagoborna beställa böcker till speciella utlämningsställen i stadens mer avlägsna delar. Böckerna levererades med häst och vagn. Nu 140 år senare är biblioteket etablerat på 80 olika ställen runt om i staden. Biblioteket är en vital del i stadens utveckling och satsar mycket på att tillgängliggöra den senaste tekniken. Här kan du bokstavligen låna hem internet.

Text: Fredrik Svedemyr

Runt Harold Washington Library Center pulserar trafiken i flera filer. På ena sidan längs South Plymouth Court finns ett garage. Vore huset 140 år kan man tänka att hästdragna vagnar en gång rullat ut härifrån och en doft av stall svept över gatan. Men Harold Washington Library Center byggdes i slutet av 80-talet till minne av Harold Washington, Chicagos förste afroamerikanska borgmästare, som hyste en stor kärlek till både böcker och bibliotek. Dagens borgmästare är Rahm Emanuel och även han är en vän av bibliotek. Helt oavsett dofternas karaktär över tid, så finns det en lång tradition i Chicago att se biblioteket som ett viktigt organ i stadens centrala blodomlopp.

– Bibliotekets är en av många institutioner i Chicago som har till uppgift att ge näring åt den ekonomiska utvecklingen. Vi vet att biblioteket är den största fria ingången till dagens teknik. Med våra 80 lokala bibliotek och 3 000 datorer kan vi ge människor de tekniska färdigheter de behöver för att kunna ta första steget mot ett jobb eller starta eget, berättar Brian Bannon, bibliotekets kommissionär.

Digitalt lärande

Denna form av att skapa digital delaktighet tar sig uttryck i en rad olika punkter i bibliotekets programverksamhet, alltifrån e-postens grunder till avancerande experimentverkstäder. I somras skapade borgmä-

Kompetens Biblioteket har nära band till de ambitioner borgmästare Rahm Emanuel (mitten) har för stadens utveckling. Här besöker han en workshop med så kallade "Finch"-robotar som är ett verktyg för att lära sig dataprogrammeringens grunder. Bibliotekets kommissionär Brian Bannon (bilden till höger) framhäver bibliotekets roll för att bygga digital kompetens i dagens Chicago. FOTO: CPL

taren och biblioteket också en länk till programmeringens konst genom ett samarbete med Google i Chicago. Det går nu att låna så kallade "Finch"-robotar. Små robotar som är ett verktyg i att lära sig dataprogrammeringens grunder. Det sensate tillskottet i att skapa digital delaktighet är bibliotekets planer på att låna ut wi-fi-uppkoppling.

– För att staden ska bli konkurrenskraftig och för att skapa ett digitalt kompetent samhälle behövs en del grundläggande saker. Folk behöver digitala färdigheter, tillgång till tekniken och bredbandsuppkoppling hemma. Att erbjuda kurser och låna ut apparater för uppkoppling, så folk kan träna hemma,

är ett experiment för att se om vi kan öka den digitala kompetensen och användningen av internet, berättar Brian Bannon vidare.

Unga i fokus

Även om det förekommer experiment och även om biblioteket testar nya vägar, sker inget av en slump. Det finns en genomgående strategi i allt man gör. Den senaste strategin såg dagens ljus för drygt en månad sedan. Strategin handlar övergripande om öppen och fri tillgång till både medier och teknik. Sedan handlar det om att kunna möta mångfalden i användarnas behov, helt oavsett vem hen är. Andra punkter i strategin

tar mer fasta på var Chicago som stad står i dagsläget och hur biblioteket kan bidra till stadens utveckling i termer av ekonomisk och social utveckling. Biblioteket ska vara ett stöd för stadens invånare i form av att skapa möjligheter på olika plan. Det kan vara alltifrån en lässtund till att faktiskt starta ett företag. Det livslånga lärandet en viktig del av strategin, där inte minst barn och ungas lärande står i fokus.

– Vi har många programpunkter kring att vara ett stöd för unga i deras lärande. Det handlar om aktiviteter som kan hjälpa dem att lyckas bättre i skolan. För tonåringar drog vi 2009 igång en pilot som vi kallar ”YOUmedia” och som baserar sig på forskning kring tonåringars inläring. Vi har nu expanderat denna pilot och idag har vi digitalt lärande för unga på elva olika bibliotek runtom i staden, säger Brian Bannon.

Smart stad

Någon lär ha sagt att framtidens läskonst handlar om att kunna avkoda programmeringsspråkens kommandorader. Vi som är uppväxta med Matrix-filmerna vet också hur ett regn av märkliga symboler på en skärm formar sig till det vi upplever som vår existens, vår värld. YOUmedia gör inte direkt anspråk på att skapa illusioner och förvandla mänskligheten till levande batterier. Däremot är det ett sätt att introducera och stimulera kunskapen kring dataprogrammering. Men det kan även vara en dansare som berättar om sin ambition och stegen till en karriär på eller vid dansgolvet.

Chicago Public Library har också rankats högt för sitt arbete med att tillgängliggöra teknik såväl som att vara det där vitala organet för stadens livspuls. En tysk studie rankade nyligen Chicago Public Library som nummer tre bland trettio städer runtom i världen och nummer ett i USA för dess aktiva roll i att bidra till utvecklingen av Chicago som en smart stad i dagens kunskapsökonomi.

– Chicago som stad har satsat på att vara ledande inom avancerad tillverkning. Vi på biblioteket bestämde oss för att visa folk vad

det innebär. Det är svårt att beskriva innebörden av 3D-skrivare i en bok. Det bästa sättet är att visa och därför skapade vi maker labb för avancerad tillverkning på biblioteket. Det är ett exempel på hur vi kan vara en länk mellan människor och dagens ledande idéer. Detta sidan om våra andra aktiviteter kring ungdomar gjorde att vi rankades högt i den tyska studien, säger Brian Bannon vidare.

Hjärtat Harold Washington Library Center började byggas i slutet av 80-talet och invigdes i oktober 1991. Lärandet i olika former är en viktig del av bibliotekets verksamhet. Att på olika sätt stärka människor i deras kompetenser och möjligheter att exempelvis starta eget, är också ett viktigt inslag. Biblioteket är en vital del av stadens livsnerv. FOTO: CPL

Analog och digital balans

Mycket av det Brian Bannon lyfter fram ur bibliotekets verksamhet har en tydlig koppling till att stärka människor i deras digitala vardag. Självklart finns det också aktiviteter kring läsning. I somras genomförde biblioteket en variant på Sommarboken för barn upp till 13 för att stimulera läsningen under sommarlovet då den tenderar att sjunka. ”One book, One Chicago” är också ett inslag i verksamheten som ska få människor att mötas kring läsning. Men samtidigt är det en utmaning att hitta en balans mellan vad som lockar, kanske främst barn och unga, in i vår digitala tillvaro och hitta former för bra läsfrämjande insatser.

– Läsning är grundläggande för att kunna lära sig genom hela livet. Men det finns också andra färdigheter som är viktiga för ett livslångt lärande. Detta är en stor och viktig fråga som vi inte riktigt har kunnat hitta ett

svar på själva, säger Brian Bannon.

Även om det nu handlar om ett livslångt lärande eller om att skapa förutsättningar för en stunds läsning, så är lärandet i sig en betydande del av bibliotekets verksamhet. En central fråga för många bibliotek i USA och inte minst i Chicago är förhållandet mellan det formella och informella lärandet.

– Det finns flera belegg för att barn lär sig mer utanför skolan än i skolan. Vi ser också att det finns nya vägar för biblioteket att spela en ledande roll i att skapa utrymme för det informella lärandet. Så vare sig det handlar om att experimentera runt lek med noll till femåringar eller jobba med tonåringar för hitta en länk mellan något de är intresserade av och en framtida karriär, så har biblioteket genom sin placering och sin funktion en unik roll att spela, säger Brian Bannon.

Del av en helhet

Mycket av det arbete som sker på Chicago Public Library är ett exempel på hur biblioteket är en pusselbit i ett större sammanhang. Den strategiska planen för biblioteket är en del av de politiska ambitioner som finns inom borgmästarämbetet. Detta kan möjligen ställas i relation till de två tredjedelar av biblioteken i Sverige som saknar en politiskt antagen plan. Kanske kan Chicago Public Library vara en inspiration för hur ett strategiskt dokument kan bidra till att inte bara utveckla biblioteket, utan även vara hjärtat i den lokala samhällsutvecklingen.

– Jag har jobbat i biblioteksvärlden i drygt femton år. Jag tycker det finns en unik innovationskraft i bibliotek. En av de saker vi ser här i Chicago, i förhållande till vårt uppdrag, är att vi kan bidra till att utveckla vår stad och vara innovativa i en snabbt föränderlig värld. Varje bibliotek måste skapa sina lösningar utifrån sina lokala förutsättningar. Men jag tycker varje stad behöver arbeta mot ett gemensamt mål, där biblioteket är en del. Jag tycker amerikanska bibliotek generellt gör ett bra jobb. Faktiskt tycker jag biblioteken i hela världen gör ett bra jobb, säger Brian Bannon. ■

Aktiva hyllor i Norge

På Deichmanske bibliotek i Oslo har man provat så kallade aktiva hyllor, aktiva hyllor. Framsidan noterade för ett tag sedan en debatt på Bibris där användbarheten av dessa hyllor ifrågasattes och bad därför Anne-Lena Westrum, projektledare för Aktiva hyllor på Deichmanske bibliotek, att reda ut begreppen.

Översättning: Helén Andersson

Vad är en aktiv hylla?

En aktiv hylla är en förmedlingsstation för böcker placerade i biblioteket.

Den aktiva hyllan förmedlar mer information om boken än vad man kan läsa på baksidetexten.

Programvaran sammanställer information som biblioteket producerat av information som finns tillgängligt på internet och presenterar det i ett enkelt gränssnitt.

Tjänsten är utvecklad på biblioteket och både utveckling av idé, av prototyp och utveckling av användartester är genomförda av anställda på biblioteket.

Hur fungerar en aktiv hylla?

När man lägger en fysisk bok på hyllan läses RFID-taggen av och boken identifieras. Det sker genom en rad uppslag mot olika databaser som hämtar information och presenterar dem på skärmen.

Stationen gör också förfrågningar i bibliotekskatalogen och i en databas som innehåller bokrecensioner och det görs förfrågningar till olika källor på internet som till exempel onlinebokhandlare och sociala webbplatser.

Förutom att läsa bokrecensioner, kan användaren navigera till andra böcker av samma författare, eller till liknande, relaterade böcker. Länkarna till relaterade böcker

Mervärde En aktiv hylla förmedlar mer information än en baksidetext, som till exempel recensioner och tips på liknande litteratur. Foto: Nikolaj Jonas Blegvad.

Foto: Nikolaj Jonas Blegvad.

är inte baserade på utlåningsstatistik, utan på likheten mellan böckernas katalogdata och explicita jämförelser görs av norska bibliotekarier. Listan över andra böcker av samma författare är baserad på unika titlar av författaren. Detta fungerar för att vi använder FRBR-modellen i vår katalogdata som är lagrat i RDF, inte i MARC.

Vad är bakgrunden till de aktiva hyllorna?

Aktiva hyllor utvecklades som projekt vid Deichmanske bibliotek, Oslos folkbibliotek, med ekonomiskt stöd från Nasjonalbiblioteket. Anledningen var att vi ville prova och göra en användartest på en tjänst som beskrivits i planeringen av det nya huvudbiblioteket i Oslo.

Vi har nu genomfört två omgångar av användartester och vi sparar all statistik av användandet av stationerna. Detta, tillsam-

mans med diskussioner om tjänsten, hjälper oss att få en värdefull grund för att bedöma och värdera tjänsten innan det nya huvudbiblioteket öppnar i Oslo år 2018.

Vad har ni lärt er hittills?

Vi har lärt oss mycket om konceptutveckling, biblioteksdata, programmering och hur låntagare tar emot nya tjänster på biblioteket. Vi har också lärt oss att det är svårt att kommunicera vad aktiva hyllor faktiskt är. Detta gäller kanske särskilt mellan bibliotekspersonal.

Vi tror att det är viktigt att personal och ledning står bakom tjänsten och aktivt förmedlar och använder den i rådgivningssituationer. Vi har också lärt oss att stationen antagligen lämpar sig bäst i anknytning till en inlämningsituation. När låntagaren lämnar en bok han gillar vill han kanske hitta andra böcker av samma författare eller liknande böcker.

Var finns det aktiva hyllor i dag?

I dag har vi tre aktiva hyllor i drift. En på huvudbiblioteket och två på olika filialer i Oslo. Dessutom har Lillehammer folkbibliotek en aktiv hylla hos sig.

Hur ser framtiden ut?

På grund av utvecklingen av tjänster till det nya biblioteket kommer vi inte att utöka antalet aktiva hyllor de kommande åren. Först måste vi utvärdera om den aktiva hyllan ska bestå som den är, eller om vi ska anpassa innehåll, form och läge. Aktiva hyllor var avsedda att vara en fysisk enhet på biblioteket. Vi har hela tiden velat göra detta till en webbapplikation som kan användas på mobiltelefoner, surfplattor och datorer. Där brukaren faktiskt är.

Men först och främst tar vi med oss det vi lärt oss i utvecklingen av det nya biblioteket i Oslo där vi strävar efter att erbjuda utmärkt service som möter användarnas behov. Det kommer vi att jobba med de kommande fyra åren. Först ut är att byta bibliotekssystem och göra en fullständig övergång från MARC till RDF. När vi har gjort det har vi en bra metadatagrund som vi kan skapa bra tjänster på. Sökning och navigering är viktiga förmedlingsåtgärder för bibliotek och är något vi vill lägga stor vikt på. ■

Fakta

All programvara för aktiva hyllor är öppen källkod och delas fritt på Github-konto: [digital.deichman.no](https://github.com/digital.deichman.no)

Mer information om Aktiva hyllor finns på bloggen digital.deichman.no

Gilla Framsidan på Facebook

Det krävs två för att dansa

Svensk Biblioteks förening har en överenskommelse med Kenya Library Association som säger att de under fem år ska hjälpa dem få en stabil biblioteks förening som i sin tur kan driva biblioteksfrågan i Kenya.

Text: Helén Andersson

Leif Mårtensson, som till vardags är ledningskoordinator i Umeå kommun, vill på intet sätt ta på sig äran, men Svensk biblioteks föreningens arbete med biblioteks föreningen Kenya Library Association, KLA, har på bara tre år fått upp biblioteksfrågan på hög politisk nivå i Kenya. Den Kenyanska biblioteksmyndigheten Kenya National Library Services, KNLS, fick nyligen i uppdrag att se till att det finns folkbibliotek i varje kommun och att ansvaret för detta ska ligga på respektive region.

– Eftersom vi tidigt kom in på politisk nivå och blivit mottagna på departementsnivå tror jag att vi på olika sätt hjälpt till att lite snabbare lyfta frågan. Dessutom tror jag att det hjälper när det kommer utlänningar som är intresserade av biblioteksfrågan.

Himmel och helvete

Kenya är ett tudelat land med å ena sidan fantastiska universitetsbibliotek med tusentals studieplatser och internetuppkoppling och privatskolor med fantastiska skolbibliotek, till å andra sidan skolbibliotek med tio sladdriga böcker som ska räcka till hundratal skolelever. Kenya är också ett land med många av de klassiska problem som finns i Afrika med flickor som tvinga sluta sin skolgång tidigt eller som på grund av avsaknad av menstruationsskydd varje månad tvingas avvika från sin skolgång. Men samtidigt är Kenya också ett land med hyfsat stabil ekonomi och många tror att Kenya kan bli ett av Afrikas föregångsländer. Även omvärlden har upptäckt Kenyas möjligheter och många

Barnbibliotek Barnavdelningen på biblioteket i Kakamega. Foto: Leif Mårtensson

har fokus på landet.

– Det är detta tudelade samhälle som gör att vi tror att en biblioteks förening kan driva biblioteksfrågan och få myndigheterna att tycka att bibliotek är viktigt, säger Leif Mårtensson med eftertryck. Det tjänar ju hela Kenya på. Vi tror ju att hur gärna vi än skulle vilja hjälpa varje enskilt bibliotek så är det i praktiken ogörligt. Men däremot kan vi hjälpa till att bygga upp en stark, stabil och långsiktigt struktur som kan värna och driva biblioteksfrågan i Kenya.

Tradition

I Kenya är det tradition att läsa det man behöver för utbildningen, men man läser inte en skönlitterär bok för sitt underhållningsvärde eller för att man vill ha avkoppling.

– Man har förklarat för oss att man läser väldigt lite för nöjes skull och att det är en förklaring till att det i ett land med 40 miljoner invånare bara finns 47 folkbibliotek, säger Leif Mårtensson. En annan anledning är att det är entréavgift på biblioteken och att det inte är samma självklarhet att låna hem böcker. Och även om avgiften är liten tvingas man göra en prioritering, och att läsa boken på biblioteket minskar ju också intresset.

Å andra sidan, funderar Leif Mårtensson, borde Kenya vara ett land där e-boken skulle kunna ha ett stort genomslag eftersom man

Fakta

Svensk biblioteks förening stödjer KLA finansiellt under fem år. Det ekonomiska stödet består av den årliga medlemsavgiften till IFLA, möjligheten för en deltagare att delta på IFLA:s årliga konferens samt delfinansiering till själva samarbetsprojektet, projektplanen och KLA:s kansli.

Det var under 2011 som Svensk biblioteks förening sjösatte det internationella samarbetsprojektet ”Starkare tillsammans” med Kenyas biblioteks förening. Utgångspunkten är bland annat IFLA:s program Building Strong Library Associations, och målsättningen är att stärka KLA på ett sätt som går att utvecklingen av de kenyanska biblioteken kan ske på plats och med stöd av Svensk biblioteks förening.

använder den digitala tekniken på ett helt annat sätt än vad vi är vana vid.

– Man har mobiltelefonen till allting, till och med att betala taxi och när man handlar på marknaden.

Framgångsrikt

I den avsiktsförklaring som tecknades under IFLA-kongressen i Helsingfors 2011, stod det bland annat att Svensk biblioteksförning skulle hjälpa KLA med att i fem år finansiera uppbyggnaden av ett bemannat kansli. Ett sådant kansli finns nu och härifrån styrs bland annat uppbyggnaden av ett regionalt nätverk.

– Bibliotek i hela Kenya ska få en regionförening och ett nätverk och dessutom ska KLA hjälpa till att driva frågan om bibliotek

Skolbibliotek Maji Langobaya School där skåpet är deras skolbibliotek. Foto: Leif Mårtensson

i varje kommun.

Avsiktsförklaringen sträcker sig fram till 2017 och vad som händer sedan är inte bestämt, det kommer styrelsen på Svensk biblioteksförning så småningom att bestämma. Men Leif Mårtensson är oerhört glad över att projektet varit så framgångsrikt på så kort tid, det är på inget sätt självklart menar han.

– Men jag tror det behövs två för att dansa. Oavsett hur mycket vi hade velat, hade inte Kenya och KLA själv velat hade det aldrig blivit något. Det är oerhört stimulerande att vi hittat varandra så väl och att vi fått det att fungera och att det funnits en vilja och ett intresse från båda sidor. Vi försöker ha utbyte åt båda håll och det är där någonstans vi tillsammans har lyckats så väl i den här framgången. ■

Barnen drabbas när beståndet flyter

I Göteborg är tillgången på barnlitteratur under genomsnittet. Det är också barnen som är förlorarna sedan Göteborgs stadsbibliotek införde flytande bestånd. Detta slås fast i en rapport som presenterades tidigare i våras.

Text: Fredrik Svedemyr

I Göteborg införde man så kallat flytande bestånd 2011. Det betyder i sin enkelhet att du som låntagare kan lämna medier på vilket bibliotek som helst inom Göteborg. Detta kunde låntagarna göra även innan 2011, men med den övergripande skillnaden att medierna skickades tillbaka till sitt ”moderbibliotek”. Nu stannar de istället på det bibliotek där de blir lämnade.

Begränsad tillgång

Flytande bestånd har den senaste tiden debatterats en del och meningarna har gått isär. Tidigare i våras lät Göteborgs stadsbibliotek genomföra en analys av flytande bestånd. En

av slutsatserna är att det är barn och människor som har andra språk än svenska som modersmål som drar det kortaste strået i detta systemskifte. Barn är en prioriterad målgrupp för Göteborgs stad. Samtidigt ligger utbudet för barn mellan 0 och 14 år på 4,2 medier per barn jämfört med riskgenomsnittet på 7,6. Parallellt med detta har också, enligt analysen, barnen drabbats i övergången till flytande bestånd. Barnens tillgång till medier är begränsade på de lokala biblioteken. I samband med att många har återlämnat barnböcker på 300m2, har de blivit kvar där och det har uppstått en obalans. Just tillgängligheten för 300m2 pekas ut som en starkt bidragande faktor för den totala obalansen även för annan media.

Balans

Utlån av utländsk media har minskat i Göteborg. Mellan 2011-2013 har också antalet nyinköpt media på andra språk än svenska minskat. Här konstaterar utredningen att det inte går att förvänta sig att flytande bestånd ska öka användningen, utan att det krävs andra läsfrämjande insatser. ”Det är rimligt

att även inköp och distribution av nyinköpta och icke-reserverade titlar bättre behöver anpassas till lokala behov”, slår man fast i rapporten. Gemensamt för både barn och personer med annat språk än svenska som modersmål är att de inte reserverar böcker i lika hög utsträckning. Detta bidrar till en sämre tillgång på vissa bibliotek.

I rapporten framhäver man samtidigt att det finns ett antal faktorer som gör att analysen kan halta på ett par punkter. Främst när det gäller återlämningen på 300m2, så menar man att det behövs en uppföljning av flödet när 300m2 stänger. I de sammanfattande slutsatserna skriver rapportförfattarna: ”Flytande bestånd behöver anpassas till den biblioteksorganisation och biblioteksstruktur där den ska tillämpas, och tvärtom. För varje bibliotek måste det finnas en balans mellan de media som erbjuds, den kompetens som finns tillgänglig samt användarens agerande och önskemål. Ändras något i det här samspelet, exempelvis utbudet, så ändras också balansen. Om det ena är statiskt och det andra dynamiskt kommer verksamheten inte att gå i takt.” ■

Landet runt för medieförsörjningen

Internationella biblioteket, IB, fick i höstas ett nytt uppdrag vilket bland annat innebär ett mer konsultativt arbete gällande medieförsörjning på andra språk än svenska. Sedan dess har vi fått en ny bibliotekslag, IB har publicerat en uppdaterad medieförsörjningsplan och kommunala-, läns- och regionala verksamheter har på olika sätt tagit ställning till förändringarna.

Text och bild: Helén Andersson

– Varje förändring tar tid och vi har fortfarande mycket kommunikation med biblioteken, berättar Junko Söderman, utvecklingsledare på IB. Det är svårt med information, konstaterar hon. När man säger en sak kan det tolkas på olika sätt.

Missuppfattning

Den vanligaste missuppfattningen enligt Junko Söderman är att IB tänker sluta med att låna ut depositioner till landets bibliotek, eller i alla fall när det gäller de elva mest etablerade och lättillgängliga språken i Sverige. Den uppfattningen dementerar hon med eftertryck.

– Det är inte totalstopp. Gällande de elva språken kompletterar vi främst med lite smalare litteratur eller lite mer avancerad facklitteratur och vi lånar ut enstaka titlar i första hand. När det finns skäl att låna från oss så lånar vi självklart fortfarande ut depositioner. Om det till exempel har kommit väldigt många asylsökande i en kommun och beståndet av just det språket inte räcker till, eller om det finns väldigt få personer i kommunen som talar ett språk, då är det klart att vi hjälper till, säger hon och betonar vikten av kommunikation.

När IB fick sitt nya uppdrag gjordes en inventering där det tydligt framgick att inköp av udda och mindre språk är det biblioteken upplever som allra svårast. Därför, berättar

Junko Söderman, och tänker IB nu lägga mer krut på detta komplettera brett.

– Vi tar hand om de udda språk som kan vara svårt att få tag på i Sverige, så låter vi kommunerna bygga upp egna bestånd på de etablerade språkgrupper som finns i nästan hela landet och som går att köpa via svenska leverantörer. Viktigt att komma ihåg är också att många län sedan länge haft flera av de elva språken som sitt ansvar och själv skickat depositioner inom sitt upptagningsområde.

Utveckling

Ett av uppdragen IB fick från Kungliga biblioteket var att utveckla en webbresurs kring mångspråkighet. Junko Söderman hoppas att den nya webbsidan kan lanseras under hösten för, menar hon, så länge inte biblioteken

använder den är det svårt att se någon effekt av den nya bibliotekslagen och IB:s nya uppdrag.

– Webbsidan är vårt främsta verktyg när biblioteken ska få råd och hjälp och jag vill gärna att biblioteken använder sidan så mycket de kan efter lanseringen som förhoppningsvis blir i september.

– Det viktigaste nu är att webbsidan lan-

Fakta

Till de elva mest etablerade språken i Sverige räknas arabiska, bosniska, kroatiska, persiska, polska, ryska, serbiska, somaliska, spanska, thai och turkiska.

En central medieförsörjningsplan presenterar hur Internationella bibliotekets länecentral genomför sitt uppdrag gällande kompletterande medieförsörjning av mångspråkiga medier.

Central Medieförsörjningsplan för Mångspråkiga Medier 2014 har utarbetats i dialog med Kungliga Biblioteket och kommun-, läns- och regionbibliotek.

seras och att vi fortsätter kommunicera med biblioteken. Under våren 2015 vill vi invertera om och hur verktygen på hemsidan har hjälpt biblioteken att arbeta utifrån bibliotekslagen och Central medieförsörjningsplan för mångspråkiga medier.

Oro

Ett annat bekymmer som Junko Söderman har noterat är kommunbibliotekens oro över vilket stöd de kan förvänta sig av läns- och regionbiblioteken.

– Det är faktiskt en av de frågor vi får mest och oron beror på att det i den nya Bibliotekslagen inte står i klartext att läns- och regionbibliotek ska syssla med kompletterande medieförsörjning. Däremot är det ganska klart att också biblioteksverksamhet är varje kommuns angelägenhet vilket innebär att kommunerna måste ta större ansvar för prioriterade grupper. De med annat modersmål än svenska är en av dem.

Hittills har de flesta läns- och regionbibliotek tagit ett större ansvar och skickat depositioner på ett antal ansvarspråk och IB har kompletterat med enstaka lån. Junko Söderman berättar att det nu växer fram väldigt olika lösningar på läns- och regionnivå och att kommunbibliotekens oro handlar mer om det än hur deras kontakt med IB kommer att fungera.

– Det är den största oron i hela landet och varje region hittar ju sin modell.

Skånemodellen

Allra längst har Region Skåne kommit, avslöjar Junko Söderman och bekräftar den Skånemodell många pratar om.

– På hemmaplan heter den så kallade Skånemodellen ”Ny modell för regionalt mediasamarbete i Skåne” skrattar Kristina Elding, funktionsansvarig för Regional biblioteksverksamhet i Region Skåne när Framsidan ringer upp.

– Modellen är kopplad till förändringen av regionbibliotekets verksamhet med kompletterande media, och det handlar om att flytta resurser från traditionella fjärrlån till

utveckling och samarbete där alla bibliotek tar ett gemensamt ansvar och där regionens roll är att stötta. Det har skett en förflyttning helt enkelt, förklarar Kristina Elding.

I nya bibliotekslagen står det bland annat att regional biblioteksverksamhet ska främja samverkan, och det är den intentionen som präglar arbetet i Skåne, menar Kristina Elding.

– Biblioteken har tidigare använt sig mycket av regionens depositioner och vi såg ett tydligt utvecklingsbehov. Och när vi styrde bort från fjärrlån till utvecklingsarbete blev det pengar över till de fyra utvecklingsprojekt som nu pågår i 24 av Skånes 33 kommuner. Fyra projekt där alla har olika fokus, men som ytterst handlar om hur man kan samarbeta, synliggöra och utnyttja kompetenser kring mångspråkig media.

Enkät

När Framsidan skickade ut en fråga till Sveriges läns- och regionbibliotek om hur deras arbete med den kompletterande medieförsörjningen gällande medier på andra språk än svenska ser ut, var det tolv som svarade. Det är svårt att dra några slutsatser eller göra grafik av tolv svar, men av de som svarade går det ändå att sammanfatta att det är en del som fortfarande har kvar systemet med värdbibliotek och att många just nu utreder och kartlägger sin verksamhet. Som till exempel Länsbibliotek Jönköping där man under hösten tar hjälp av en objektiv utredare för att

titta på verksamheten med medier på andra språk än svenska.

– Målet är inte att sluta med depositioner för principens skull, säger Katinka Borg, länsbibliotekschef. Målet är att se till att vi får en verksamhet i länet med så hög kvalitet som möjligt för låntagarna.

Några gör också som i Skåne och bidrar till projekt där biblioteken kan fortbilda och bygga egna kommunanpassade projekt, eller skapar ny infrastruktur och gemensamma biblioteksdatasystem som främjar samarbete mellan bibliotek och kommuner. Som i till exempel landstinget Gävleborg där man sedan ett par år tillbaka redan har ett samarbete mellan kommunerna och ser mediebeståndet som gemensamt.

I Västra Götalandsregionen har Kultur i Väst bjudit in bibliotekschefer och medieansvariga för att förhoppningsvis bilda en referensgrupp för att reda ut hur frågan ska hanteras i regionen. Här finns redan ett antal lokala mediegrupper som får pengar för sin verksamhet, men här finns också två huvudbibliotek kvar som sköter en stor del av regionens depositioner.

– Referensgruppen är tänkt ska vara rådgivande åt Kultur i Väst och bestå av personer som kan fungera som stöd i det strategiska mediearbetet, säger Ingvor Jansson, bibliotekarie Kultur i Väst. Vi hämtar inspiration från Region Skåne och vi hoppas att vi kommer att hitta en bra, framtida lösning. ■

Fokus på bibliotek

Bokmässan började som en Bok och biblioteksmässa för 30 år sedan. För att uppmärksamma detta satsar Bokmässan i år på biblioteksbranschen och förvandlar hela D-hallen till en stor bibliotekslounge med utställningar, scen och lounge.

Text: Helén Andersson

Inom det cirka 1 000 kvadratmeter stora området finns bland annat Biblioteks & berättarscenen som under mässans fyra dagar kommer att fyllas med över 70 programpunkter. Under torsdagen och på fredag förmiddag kommer aktuella biblioteksfrågor att lyftas, därefter blir det inriktning mot berättande i olika former.

– Som vanligt blir det presentationer av många intressanta biblioteksprojekt och en hel del prisutdelningar, berättar Gunnar Südow, litteraturkonsulent på Kultur i Väst och scenansvarig.

Antalet prisutdelningar ökar och det mest uppmärksammade i år är att utdelningen av Stora Ljudbokspriset och Sorescupriset delas ut från Biblioteks & berättarscenen, fortsätter Gunnar Südow och tipsar vidare om det litteraturquiz som kommer att inleda varje dag, om panelsamtal runt bildningsbegreppet, om författarmöten med bland annat Sigrid Combüchen och Conn Iggulden och det udda inslaget där Per Gessle samtalar med musikjournalisten Jan Gradvall.

Det är Kultur i Väst som tillsammans med regionbibliotek Stockholm arrangerar scenprogrammet. Ny samarbetspartner i år är Eskilstuna stadsbibliotek som passar på att fira Svenska Deckarbibliotekets 25-årsjubileum med ett digert deckarprogram från

scenen.

– Det är en stor satsning, säger Gunnar Südow. Under fredagseftermiddagen blir det samtal med författare som skriver barn- och ungdomsdeckare och på söndagen blir det ett program för vuxna med bland annat Jens Lapidus, Viveca Steen och Christoffer Carlsson.

– Det är viktigt med alla författarmöten, att man får med sig en slags litterär upplevelse, säger Gunnar Südow som är nöjd med årets scenprogram och upplägg och som tror det kommer att bli knökat i biblioteksloungen. ■

The graphic features the text 'BIBLIOTEKS & berättarscenen' in a serif font, with '&' in a large, decorative script. To the right, 'D-HALLEN' is written vertically in a bold, sans-serif font. Below this, a black bar contains 'Kultur i Väst' in white, bold, sans-serif font, and 'D05:12' in a smaller white font to the right.

Om jag hade ett bibliotek...

Generalsekreteraren i Svenska Unescorådet Mats Djurberg betonar betydelsen av yttrande- och pressfrihet utifrån Unescos globala arbete. Han ser sitt bibliotek som en samlingsplats för människors samverkan över hela världen. Ett bibliotek som vilar på Unescos såväl som IFLAs grundläggande idéer.

Mats Djurberg
Generalsekreterare i Svenska Unescorådet
FOTO: Anne Nilsson

Unesco, FN:s organisation för utbildning, kultur, vetenskap och kommunikation & information, fäster stora förhoppningar till bibliotek, till vilken roll de skulle kunna spela och hur de skulle kunna stödja yttrandefrihet och tillgång till information – centrala punkter i Unescos konstitution och mandat.

Men bra bibliotek är faktiskt avgörande inom samtliga områden där Unesco stödjer utvecklingen; en utbildning utan bibliotek är svår att tänka sig, vetenskap kan inte utvecklas och ett forskarsamhälle kan inte byggas utan bibliotek, ett kulturliv utan bibliotek blir liksom en motsägelse i sig och fria och blomstrande medier och yttrandefrihet är

inte heller tänkbara utan bibliotek.

I Unescos konstitution talas om ”det fria utbytet av idéer och kunskap” och här är naturligtvis biblioteken omistliga! Var om inte på biblioteken skulle det fria flödet av information och utbyte av idéer och kunskap ha sina starkaste försvarare och sin tydligaste fasta form?

Inom Unesco sker mycket globalt arbete kring yttrandefrihet och specifikt kring pressfrihet. Denna frihet är långt ifrån universell och bland Unescos medlemsländer finns stora motsättningar mellan länder och regioner om hur dessa friheter ska tolkas. På svenskt initiativ har Unesco 2014 publicerat *World Trends in Freedom of Expression and Media Development* som förhoppningsvis ska komma ut med flera utgåvor för att följa utvecklingen inom detta centrala område. I den första rapporten analyseras frihet, pluralism, oberoende och säkerhet.

Unesco har genom åren många gånger lyft fram koncept och idéer och därmed stött att de blivit globala angelägenheter. Så har skett till exempel genom etablerandet av programmet för Utbildning för Alla – numera är rätten till utbildning och vetenskapen om att denna är rätt är universell en mer accepterad sanning än förut. Bland ”Unesco-koncepten” finns också sådant som världsarv, världsminnen och Open Access. Det är vår förhoppning att yttrande- och informationsfrihet så småningom också blir universella begrepp med allt vad detta skulle innebära för världen!

Unesco har inte bara ett unikt brett mandat inom FN, man har också väldigt många samarbetsnätverk med regeringar, frivilligorganisationer, expertorganisationer, skolor och högskolor, Unescoprofessorer, institutioner med flera. En sådan samarbetspartner i arbetet med biblioteken är International Federation of Library Associations (IFLA) som har mångåriga kontakter med Unesco.

Samarbetet med IFLA kan också sägas vara nyskapande och påhittigt: där har man tillsammans tagit fram texter som handlar om vad ett bibliotek skulle kunna vara och hur det skulle kunna arbeta med olika frågor, med tankar och definitioner - och inget internationellt organ hade tidigare skrivit något som kunde svara på frågan ”vad är ett folkbibliotek/skolbibliotek?”. IFLA och Unesco kallar dessa texter för ”idédokument” vilket visar att de inte är en del av Unescos normativa struktur, men nog så viktiga ändå!

Våren 2014 tog Biblioteksföreringen fram en samling av IFLA-texterna som översattes och publicerades i samarbete med Svenska Unescorådet i ”Bibliotekens internationella manifest”. Nu när alla manifesten finns lättillgängliga kan de kanske också tjäna som inspiration för diskussioner och definitioner i Sverige!

Så ”Om jag hade ett bibliotek” skulle det arbeta enligt alla IFLAs/Unescos idédokument och därmed vara en samlingsplats för människors samverkan och utveckling både i Sverige och utomlands! ■

Vikarierande pensionär

Efter 40 år som bibliotekarie och 12 år som chef för Internationella biblioteket, kan Larry Lempert nu titulera sig pensionär. Han säger att han inte ångrat sitt yrkesval en enda dag, men att han tycker det ska bli skönt att inte jobba. Han måste bara inse att han har rätt att inte göra något alls.

Text och bild: Helén Andersson

– Men jag tänker inte sluta helt, skrattar han och avslöjar att han tänker anmäla sig till vikariepoolen och hoppas få jobba som barnbibliotekarie en eller två dagar i veckan de månader om året han inte kommer att tillbringa tillsammans med sin fru i Argentina eller är upptagen med sitt engagemang i Alma-juryn.

– Jag ska försöka få balans i min vardag och hitta rutiner. Jag har köpt kort till Friskis & Svettis och jag tänker fortsätta med mina dagliga morgonpromenader. Men jag får byta runda, jag kan ju inte gå till Internationella biblioteket och vinka och gå hem igen. Det blir patetiskt, konstaterar han.

Skånepåg

Det är en het dag i juli och jag sitter med Larry Lempert under ett parasoll med vattenmelon och vatten inom räckhåll. Jag har bjudit hem Larry till min trädgård i södra Skåne för att prata om hans liv och om hur det känns att bli pensionär. Att vi träffas i min trädgård i Skåne beror på att vi av en slump upptäckte att Larrys kusin bor i kvarteret bredvid och att Larry ofta är där på besök.

– Hade jag inte haft barnbarn och vänner i Stockholm hade jag nog flyttat till Skåne, säger han och tar en bit melon. Jag känner att jag tycker väldigt mycket om att vara här. Det finns en närhet, ett igenkännande som kommer med åren.

Igenkännande är kanske inte så konstigt

eftersom Larry faktiskt är född och uppvuxen en större del av sin ungdom i Malmö där han cyklade runt på gatorna.

– Det mest spännande var när vi cyklade till gatan där Anita Ekberg hade bott och hoppades att hon skulle hälsa på sin mamma, minns han leende. Vi hade svimmat om vi sett henne!

Larry Lempert berättar att han kom till Sverige och Malmö när han var åtta år gammal, men att han och hans pappa också är de enda i familjen som är födda här.

– Farmor och farfar kom från Bessarabien, nuvarande Moldavien, till Sverige och Malmö runt förra sekelskiftet, säger han och försöker reda ut alla släktband när jag undrar hur det hänger ihop med att han var åtta när han kom hit. Pappa föddes i Malmö men flyttade till USA när Danmark ockuperades under kriget. Där träffade han min mamma vars föräldrar i sin tur var från Polen och Irland. År 1947 åkte familjen, som nu hade utökats med två barn, till Sverige och Malmö på ett besök som blev längre än planerat eftersom jag föddes under vistelsen. Familjen återvände emellertid till USA för att åtta år senare än en gång resa till Sverige och till Malmö. Den här gången för att stanna.

Släktskap

När familjen Lempert 1955 anlände till Sverige och Malmö kunde varken Larry, hans mamma eller syskon ett ord svenska. Barnen

FAKTA

Namn: Lawrence "Larry" Lempert

Ålder: 67 år, född den 5 juli 1947

Familj: Fru och barn och barnbarn

Bor: Hyreslägenhet på Gärdet i Stockholm

Intresse: Naturen, segling och att resa och se världen. Och så böcker, historier från världen.

Vad ligger på ditt nattduksbord

just nu: The dogs and the wolfs av Irène Némirovsky. En väldigt bra bok med ett fantastiskt språk. Och igår lämnade jag tillbaka Mario Vargas Llosas senaste bok Den blygsamme hjälten. Och så alla barnböcker förstas, men där nämner jag aldrig någon titel för då tror alla att det är en möjlig vinnare till Almapriset.

Det här visste vi inte om Larry

Lempert: Jag är väldigt duktig på att sy. Jag sydde alltid kläder till barnen när de var små. Och jag syr fortfarande Kalikåhundar till alla nya barn som föds inom familjen. Lilla Inez fick en för tre månader sedan.

Och så älskar jag att laga mat. Jag verkligen njuter och kan hålla på hur länge som helst bara jag har tid.

Det kommer jag att sakna mest som pensionär:

Arbetsgemenskap.

lärde sig språket snabbt, men i hemmet dominerade engelska.

– Både mamma själv och vi barn skämdes för att hon inte pratade riktig svenska, berättar Larry som så här i efterhand tror att det har spelat roll för hans förståelse för mångspråkighet.

– Jag minns hur jag släpade på min lilla väska när jag fick följa med mamma till Köpenhamn där The American library fanns för att låna böcker. Så jag vet vad det betyder att möta böcker på sitt eget språk och det har nog betytt en hel del i mitt arbete med att försöka förse människor i Sverige med böcker på deras språk, funderar han och drar paralleller till sin senaste arbetsplats på Internationella biblioteket där drygt sextio procent av de anställda kommit till Sverige av olika anledningar som flykt, kärlek eller med sina föräldrar.

– Jag hamnade precis rätt när jag började mitt arbete där 2003. Jag kom till ett ställe med människor från hela världen, ett bibliotek som mycket medvetet byggts upp mer på språkkompetens än på utbildning. Och jag tyckte om att hamna mitt i detta där man också hade byggt upp något med en tanke på att förse människor i Sverige med böcker på deras eget språk. För mig var, och är, det självklart att se mångspråkigheten som något självklart och utifrån egen erfarenhet tyckte jag att jag kommit hem.

Hela världen

Men vägen till bibliotekaryrket och Internationella biblioteket har inte varit spikrak och självklar för Larry. En kort period i tonåren var han till sjöss och lite senare hade han en dröm om att resa till Latinamerika.

– Det var 1968 och jag ville rädda världen. Eller i alla fall Latinamerika, ler han och funderar på om hans längtan ut i världen hängde ihop med att han på den tiden aldrig riktigt kände sig hemma i Sverige.

Av olika anledningar kom han aldrig iväg till Latinamerika, utan började istället läsa socialantropologi i Göteborg. Studierna ledde till en forskarutbildning och så småning-

Böcker på alla språk Larry Lemperts vision om ett bra bibliotek är ett bibliotek där man hittar böcker på alla språk.

om en resa till Etiopien. Men innan han åkte sökte han in till bibliotekshögskolan i Borås.

– Det var en studiekamrat som själv hade sökt och som tipsade mig. Jag visste ju inte riktigt vad det var, men jag trivdes i biblioteksmiljöer och han övertalade mig genom att säga att det säkert var ett bra jobb, skrattar han.

Larry kom in på utbildningen och avbröt sin resa i Etiopien för att börja på den då nystartade Bibliotekshögskolan i Borås.

– Jag var 25 år och många av mina studiekamrater var äldre och ville verkligen bli bibliotekarier, säger Larry och minns tiden på Bibliotekshögskolan som väldigt expansiv där eleverna ifrågasatte allt, men samtidigt var öppna för vad biblioteken kunde vara.

– För mig är bibliotek en självklar plats som representerar hela världens berättelser, och redan då, 1973-74 på Bibliotekshögskolan, fanns det oerhört mycket visioner där vi som blivande bibliotekarier ville se bibliote-

ken som en plats med hela världen samlad, en lustfylld plats och inte bara ett tempel av kunskap.

Flakmoppe

Efter utbildningen hamnade Larry av en tillfällighet i Stockholm där han ganska snart fick ett vikariat som barnbibliotekarie i Bollmora. Ett vikariat som blev en anställning som varade i 15 år.

– Bollmora var på den tiden en ung kommun där det hände mycket och många sökte sig dit, berättar Larry och minns vilket inflytande och betydelse biblioteket hade i kommunen och hur han och fältassistenten Kjell Bergqvist åkte runt med en flakmoppe lastade med barnböcker.

– Man vågade sig på sådant då, ler han. Kanske tyckte vi att vi var mer betydelsefulla än vi egentligen var, men jag vill gärna ha den bilden. Och jag tror fortfarande att det är viktigt att biblioteket ska ägna sig mer åt kontakt med såväl skola som socialförvaltning, att det är en del av vår verksamhet. Jag tror på det.

Under sina 15 år i Bollmora hade Larry gått en ettårig allmänpraktisk medicinutbildning på Dramatiska institutet, en utbildning han gärna ville använda i andra sammanhang än som barnbibliotekarie.

– Efter alla år på samma tjänst och med samma kollegor kändes det som om jag behövde något nytt. Jag brukade skoja och säga att det var lättare att jag slutade än alla andra, skrattar Larry och berättar att ett vikariat som barnbibliotekskonsult i Stockholm fick honom från Bollmora.

Efter ett antal år som konsult fick Larry anställning som projektledare för det nystartade läsprogrammet Läsår Stockholm, ett projekt som varade i två år. Direkt därefter fick han erbjudande om att vikariera som chef på Internationella biblioteket.

– Jag hade aldrig haft en tanke på att bli chef på ett bibliotek, skrattar Larry. Jag tyckte jag hade det väldigt bra, att bara kunna glida runt. Samtidigt hade jag tänkt att om jag någon gång ville göra något annat så var det

att jobba på Internationella biblioteket som öppnade i maj år 2000. Nu var det januari 2003 och jag var plötsligt chef där. Något jag varit fram tills nu, konstaterar han och dricker fundersamt av isvattnet.

– Jag har själv alltid haft väldigt tillåtande chefer, både i Bollmora och senare i Stockholm. Jag tror inte att jag själv varit lika tillåtande som chef, fun-derar han. Och när jag ser i backspeglarna är det något jag skulle ha velat vara mer modig i. Jag har kanske inte varit den bästa av chefer och särskilt de senaste åren har varit tunga där jag inte haft tillräckligt med energi att ge många i personalen det utrymme de borde ha.

Prisad

Larry Lempert är nöjd med sitt beslut att gå i pension och han är fullständigt övertygad om att verksamheten på Internationella biblioteket kommer att fungera mycket bättre utan honom.

– Jag är så begränsad i mina tankar så nu kommer i alla fall inte jag att lägga någon hämsko. Det är en oerhört kompetent personal på Internationella biblioteket och jag förlitar mig fullständigt på att de kommer att göra ett fortsatt bra jobb.

Trots den blygsamma inställning till sin egen insats som chef, har både han själv och verksamheten på Internationella biblioteket

prisats en hel del genom åren. Han var den förste som fick Rabén & Sjögrens Barnbibliotekariepris 1986, han fick Greta Renborgs pris 2012 och Internationella biblioteket blev Årets bibliotek 2011.

– Att vara med i Alma-juryn, det har också varit ett pris ska jag säga, påpekar han blygsamt om sina tolv år som ordförande i juryn. Där har jag sett berättelser från hela världen, fantastiska böcker, men som inte är tillgängliga för svenska barn. Min vision för framtiden är att man översätter och öppnar upp världens böcker för världens barn. Och nu när Barbro Lindgren fick priset hoppas jag att hon översätts till ännu fler språk så att andra barn i andra länder kan läsa henne.

Larry Lempert

– När jag kom till Sverige som åttaåring hade jag aldrig läst de svenska barnböckerna till exempel, de fanns inte för mig förrän jag började som barnbibliotekarie. Och vad det betyder har jag fått möjlighet att diskutera med andra inom Alma. Att se och lyfta det som finns, och peka på det som saknas.

Alma-priset har delats ut tolv gånger och egentligen får en jurymedlem bara sitta med i tolv år. Men eftersom det slumpar sig så att många slutar samtidigt, har Larry fått erbjuda om att fortsätta ett år till som stöd till

den nya ordföranden Bodil Westin.

– Nu får jag kanske äntligen mer tid att läsa och inte bara ägna kvällar och helger åt det. På det sättet gör jag kanske ett bättre jobb, hoppas han.

Knyta ihop säcken

Den 31 juli är Larry Lemperts sista arbetsdag. Några dagar senare åker han och hans fru till USA för att hälsa på släkten. Väl hemma igen hoppas Larry få mer tid till att inte bara läsa, utan också att umgås med barnbarn och med vänner, jobba extra, bättra på sin spanska och få tillbringa mer tid i sin båt och ute i naturen. Men han har också tusentals bilder som väntar på att bli sorterade, något han tycker kanske hör ålderdomen till. För, erkänner han, han har insett att det finns ett slut, att inte finnas mer.

– Jag har aldrig riktigt reflekterat över det tidigare, och det kan kännas både sorgligt och skrämmande. Men ändå, det är bättre att bli gammal än att inte bli det. Jag måste bara förstå att saker tar längre tid. Men att upptäcka att man blir tjugig och omständlig skulle vara tråkigt, säger han med ett litet leende.

– Jag har haft ett fantastiskt privilegierat arbetsliv som barnbibliotekarie, bibliotekarie, chef på Internationella biblioteket och som ordförande i Alma-juryn, sammanfattar han. Men den roligaste grejen jag gjort var ändå som barnbibliotekarie i Bollmora där nyfikenhet och lust var en stor drivkraft, en drivkraft som följt mig hela mitt yrkesliv. ■

Kultur berikar livet

Kultur i Väst
kulturivast.se

Har du tips, idéer eller synpunkter är du varmt välkommen att höra av dig till redaktionen. Skriv ett mail till oss på: redaktionen@framsidan.net